

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Ордунова Анастасія Сергіївна

студентка 4 курсу

*Навчально-наукового інституту права
та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Корупція – це правопорушення, котре полягає у використанні посадовими особами свого службового становища й своїх службових повноважень для особистого збагачення. Корупцією є дії посадової особи, яка приймає, випрошує або вимагає винагороди, або дії представника приватного бізнесу (чи просто громадянина), який пропонує винагороду з метою порушити чи обминути закон з метою отримання переваг або особистої вигоди. Корупція є процесом, в який залучені як мінімум дві сторони.¹

Корупція як перманентний чинник дозволяє собі руйнувати конституційний лад в Україні, реально загрожує національній безпеці, підриває авторитет державного апарату, дискредитує його діяльність, перешкоджає розбудові демократичної, соціальної, правової держави, а також утвердженню та реалізації принципу верховенства права.

Україна веде активну боротьбу з корупцією, приймаючи законодавчі акти та створюючи механізми протидії корупції на різних рівнях влади.

Кроки до подолання корупції Україна робила впродовж усього періоду незалежності, з серпня 1991 року. У спадок від Радянського Союзу нам залишився не лише високий рівень корупції в сферах освіти, охорони здоров'я та силових органів, а і міцна психологічна установка на свідомості громадян про те, що без зв'язків чи фінансового підкріплення вирішити якість питання неможливо.² Та за відсутності спеціальних контролюючих антикорупційних органів та створеного законодавства, яке б було практично, а не лише на папері, спрямовано на подолання корупції, подолати її було неможливо.

¹ Про причини корупції або корупціогенні фактори. URL: <https://zakon.help/article/korupciya-prichini-korupciiikorupciogenni-faktori?menu=168> (дата звернення 05.04.2023)

² Сопілко, І. М., & Армаш, Н. О. (2018). Корупція в Україні як спадщина радянського державного управління. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право, (2), 89-94.

Однією з ключових ініціатив є створення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) у 2015 році. НАЗК має на меті контролювати стан майнових декларацій посадовців та інших осіб з публічних посад, а також вивчати конфлікти інтересів в діяльності державних службовців.

Також одним з головних інструментів, що використовується для боротьби з корупцією в Україні, є Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). НАБУ було створено у 2014 році з метою розслідування та припинення корупційних злочинів на вищому рівні влади. За даними НАБУ, за період з 2014 по 2021 роки було відкрито більше 2 000 кримінальних проваджень та зареєстровано понад 1 000 обвинувальних актів.³

Ще однією важливою ініціативою є створення Спеціалізованого антикорупційного суду в 2018 році. Цей суд забезпечує ефективну протидію корупції на високому рівні та сприяє покаранню корупціонерів.

Серед важливих міжнародних документів спрямованих на боротьбу з корупцією необхідно відмітити Конвенцію ООН проти корупції 2003 р. Конвенція містить широкий спектр вимог, щодо запобігання та припинення корупції, включаючи зобов'язання створити національну систему протидії даного злочину, регулювання фінансової діяльності та укладення міжнародних угод про екстрадицію та правову допомогу.

Порівнюючи міжнародний досвід протидії корупції з тим, що відбувається в Україні, можна зазначити, що в нашій державі створено декілька важливих органів боротьби з корупцією, котрі виконують різні функції. Крім НАБУ, НАЗК, це також Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Антикорупційний суд. У цілому, ці органи забезпечують механізми розслідування та притягнення до відповідальності осіб, які зловживають своїм становищем для отримання неправомірної вигоди.

Однак, на думку багатьох експертів, дії цих органів ще не досягають бажаного результату. Наприклад, за даними Національного інституту стратегічних досліджень, у 2020 році було розглянуто тільки 10% кримінальних проваджень, які відкривали НАБУ та САП.⁴ Крім того, в Україні досі існує високий рівень корупції в різних сферах, включаючи державні закупівлі та судову систему.

Один з прикладів успішної протидії корупції за кордоном – це Гонконг. Після відновлення суверенітету Гонконгу у 1997 році, влада

³ Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/>

⁴ Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>

держави розпочала програму боротьби з корупцією, котра відома як «Операція Чисті Руки». Ця програма передбачала суворий нагляд за державними службовцями, заборону на подарунки, корупційні платежі та зростання штрафів і кримінальних санкцій за корупційні злочини. Як наслідок, за короткий час корупція у Гонконгу значно зменшилась, що дозволило створити високоефективну та прозору державну систему.⁵

Для ефективної боротьби з корупцією в Україні потрібні комплексні заходи, що мають на меті не тільки покарання корупціонерів, але й запобігання виникненню корупційних схем.

Одним зі способів запобігання корупції є підвищення прозорості діяльності державних органів та підприємств. Наприклад, створення єдиного відкритого реєстру бенефіціарних власників, який міститиме інформацію про реальних власників підприємств, допомагатиме уникнути створення фіктивних структур для здійснення корупційних схем.

Також важливо підвищувати етичні стандарти у діяльності державних службовців. Для цього потрібно розробляти та впроваджувати етичні кодекси для посадових осіб, проводити тренінги з етики для державних службовців та моніторити їхнє дотримання.

Крім того, необхідно підвищувати рівень правової культури серед громадян, щоб вони знали свої права та можливості боротьби з корупцією.

Наприклад, створення інформаційних порталів з роз'ясненням про права та обов'язки громадян є важливим кроком у цьому напрямку.

Нарешті, міжнародна співпраця є також важливим чинником у боротьбі з корупцією. Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними організаціями та іншими державами для обміну досвідом та отримання допомоги в протидії корупції.

Водночас, ефективна боротьба з корупцією в Україні можлива тільки при комплексному підході та впровадженні системних реформ у різних сферах життя держави. Наприклад, щоб забезпечити ефективну роботу судів у виявленні та покаранні корупціонерів важливим є забезпечення незалежності судової влади та вдосконалення процесу надання правосуддя; для забезпечення незалежності та ефективної роботи у виявленні та покаранні корупціонерів важливим кроком є реформа правоохоронних органів, зокрема поліції та прокуратури.

Також необхідно вдосконалювати систему закупівель, зменшувати ризики корупційних схем під час будівництва та ремонту доріг, інфраструктури, житлового фонду та інших об'єктів. Наприклад,

⁵ Manion M. Lessons for mainland china from anti-corruption reform in hong kong. *Jstor*. 2004. Vol. 4, no. 2. P. 81–97. URL: <https://www.jstor.org/stable/23461885> (date of access: 05.04.2023).

впровадження електронних систем закупівель та відкритих торгів може зменшити можливість корупційних маніпуляцій.

Нарешті, необхідно активно включати громадськість у процес протидії корупції, зокрема створювати механізми звітування перед громадськістю та залучення громадських організацій до контролю за діяльністю державних органів і підприємств.

Отже, боротьба з корупцією в Україні є складним та тривалим процесом, який потребує комплексних заходів у різних сферах життя держави. Однак, здійснення цих заходів є необхідним для забезпечення розвитку демократичної та прозорої держави, яка гарантуватиме права та інтереси своїх громадян.

Корупція це вірус, який реально загрожує демократії, реалізації принципу верховенства права, національній безпеці та демократичному розвитку держави. Саме корупція негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадянську свідомість, міжнародні відносини.

Спокуса збагатитися, задовольнити власні потреби у людини може виникати тоді, коли з'являється можливість розпоряджатися певними ресурсами, приймати рішення не в інтересах суспільства і громади, а у власних інтересах або інтересах близьких осіб. Підтвердженням цього є вислів відомого французького діяча епохи Просвітництва Шарля Монтеск'є: «відомо з досвіду століть, що всяка людина, яка володіє владою, схильна зловживати нею».⁶

Насамкінець, оскільки корупція в історії цивілізації охоплює кілька тисячоліть, корупція – це явище, що супроводжує людство протягом всієї історії свого становлення і розвитку, Україна іде шляхом створення ефективної системи протидії корупції, а наявність НАБУ, САП, Антикорупційного суду та інших інституцій є кроком у правильному напрямку.

У нас є нагода побудувати таку демократичну, соціальну, правову державу, яка буде існувати в межах принципу верховенства права в усіх сферах суспільного життя.

⁶ Secondat M. C. d. The spirit of laws: vol. 1. Whitefish, Montana : Kessinger Publishing, 2007. 450 p.